

פרי קודש הילולים

בס"ד | נח תשפ"ה | גליון מס' 135 | שנה ג'

דברי תורה עפ"י הספה"ק "קודש הילולים"

הצדיקים הפצים רק בבנים עושי רצון די

אַלֶּה תוֹלְדֹת נַח נֹחַ אִישׁ צְדִיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרְתָיו (בראשית ו, ט).
פירש רש"י, "ללמדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים".

ובזה אפשר לפרש הכוונה כאן, דהנה לעיל כתיב (ו, א-ט), "ויהי כי החל האדם לרוב על פני האדמה ובנות יולדו להם. ויראו בני וגוי וירא ד' כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום וגוי' אלה תולדות נח וגוי". ויש לפרש, שראה נח את הבנים שנולדו שהיו רשעים, לא חפץ בילדים כאלו. ולכן כתיב "אלה תולדות נח", ואמרו חז"ל (שמות רבה ל, ג ה"ד ברש"י ריש פר משפטים), "כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים", כי הצדיקים אינם רוצים תולדות אלא אם יש בהם מעשים טובים. וזהו מה שרמזו כאן רש"י, "ללמדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים". (ח"א ב)

מי שהוא ירא שמים שולט על החיות

וּמִוִּרְאָכֶם וְחַתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְגו' בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ (בראשית ט, ב).

שמים, הבהמה מתאוה שיאכלנה האדם הכשר (עיין של"ה הק מסכת תענית, תורה אור). וזהו הרמז, "ומוראכם" היינו יראת שמים, "וחתכם" היינו יראת חטא. אם "ייהיה" לכם את אלו, הרי ש"כל חית הארץ" "בידכם נתנו". (ח"א ב)

אמרו חז"ל (שבת קנא, ב), "אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה, שנאמר (תהילים מט, יג) 'אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו'". שאין חיה יכולה לפגוע באדם כל זמן שיש עליו צלם אלקים. ואדרבה אם הוא ירא

אות הקשת רומזת לאחדות ושלוש שבזכותם גם רשעים לא ייענשו

אֵת קִשְׁתִּי נִתְּחִי בְּעָנָן וְגו' וְלֹא יִהְיֶה עוֹד הַמַּיִם לְמַבּוּל לְשַׁחַת כָּל בָּשָׂר (בראשית ט, יג-טו).

"אש ומים בלולין, ואין מים מכבין את האש". כי על ידי השמש והמטר, דהיינו אש ומים יחדיו, נראית הקשת, על כן היא רומזת לאחדות. להורות, שאם ישראל יחיו בשלום ואחדות ביניהם, אז אפילו יהיו חוטאים ח"ו, לא ייענשו.

אמרו חז"ל (בראשית רבה לח, ו), "גדול השלום, שאפילו ישראל עובדים עבודת כוכבים ושלוש ביניהם, אמר המקום, כביכול איני יכול לשלוט בהם, כיון ששלום ביניהם". וזהו הרמז בקשת, שנראית בעת שהשמש זורחת ומטר ניתן ארצה, שזהו בבחינת "עושה שלום במרומיו" (איוב כה, ב), ופירש רש"י,

יש לקדש את הננינים הגשמיים

וַיַּחַל נֹחַ אִישׁ הַאֲדָמָה (בראשית ט, כ).

איתא במדרש (בראשית רבה לו, ג), "חביב משה מנח, נח משנקרא (לעיל ו, ט) איש צדיק נקרא איש האדמה. אבל משה משנקרא (שמות ב, יט) איש מצרי נקרא (דברים לג, א) איש האלקים".

משה רבינו אף בעת שעסק בעניינים הגשמיים וענייני הארץ, כאכילה ושתייה וכדו', היתה כוונתו לשם שמים, ולכן אף שהיה מכונה "איש מצרי" היה "איש האלקים". אבל נח, אף שהיה "איש צדיק", מכל מקום "ויחל נח, עשה עצמו חולין" (רש"י), ולכן נקרא "איש האדמה". (ח"א כז)

1. אבי אביו של רבינו הגה"ק זצ"ל הי רבי הלל זצ"ל אב"ד אייבשיץ, ולא ידוע מיהו זקנו מה"ב. וגם אם נאמר שנפלה טעות ונתחלפה אות ה' באות ב', לא נוכל לומר שכוונתו אלי, מפני שרבינו נקרא על שמו ונולד בשנה שאחר פטירתו, ולא הי יכול לשמוע ממנו. ואכן כשמביא ד"ת בשמו הוא כותב (בגון ח"א עמ' רס), "מה ששמעתי בשם אא"ז זצ"ל מ"ה הלל פאללאק אב"ד אייבשיץ", כלומר ששמע בשמו, ואילו כאן כותב ששמע ממנו, משמע ששמע מפיו בעודו בחיים.

ולכן יתכן לומר שכוונתו לאבי אמו מרת רחל ע"ה, אם כי לא ידוע לנו מאומה אודות משפחתה, ואף שמו לא ידוע לנו. ולפי מה שכתב רבינו מה"ב ניתן אולי לשער ששמו היה 'ברוך'. ומצינו שהיה לרבינו הגה"ק זצ"ל נכד בשם ברוך, בן לבנו מ"ה אברהם יהודה ז"ל. ומכך שרבינו הגה"ק זצ"ל מכנה את זקינו הזה בברכת הצדיקים, "זכר צדיק וקדוש לברכה", למדנו שהי צדיק וקדוש.

2. א"ה, המקור היחיד שמצאתי לחידוש זה הוא בדברי החתם סופר בדרשות לז"ך אלול תקצ"ג ותקצ"ד, ושם הביא את כל הרעיון המובא כאן וגם את פירוש הפסוק "ולחנה אין ילדים", עיי"ש. ולכאורה רבינו הגה"ק זצ"ל הי אז בשיבתו הרמה, אך הוא כותב רעיון זה בשם זקינו מה"ב זצוק"ל, ואולי יש כאן ט"ס וצ"ע.

"...ואולי אם המצא תמצא איזה דברי אגדה אשר ראוי לאמרם
בשבילי, אולי אבנה גם אני בעבורכם..."
שם בהקדמה

"וזאת באתי לרשום איזה ליקוטים למען ירוץ הקורא, ולאמר
בשבילי איזה דבר בכל שבוע..."
קודש הילולים ח"א עמ' ז'

נח איש צדיק תמים היה בדרתיו (בראשית ו, ט).

במדרש (בראשית רבה ל, ט), "בדורותי היה צדיק, הא אילו בדורו של משה או בדורו של שמואל, לא היה צדיק". ובפירושו רש"י, "לפי דורו היה צדיק, ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום".

יש לדקדק, למה אמח שבדורים "לא היה נחשב לצדיק" ו"לא היה נחשב לכלום", זה פלא, דאמנם לא היה נחשב כמו בדורותיו, אך למה יאמרו שלא היה נחשב לצדיק כלל.

ונראה לפרש, דחשיבותו של נח היתה "כי מלאה הארץ חמס" והוא נמנע מכך, ומכיון שבא דבר עבירה לידו ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאילו

עשה מצוה (על פי קידושין לט, ב). אבל אברהם אבינו פיזר ממנו, ולא רק נמנע מגזל, וכך גם משה, ויותר על בית מצרים, ועסק בארוננו של יוסף (סוטה יג, א). וכן שמואל, ויותר על הנאתו מממון אחרים (ברכות י, ב). ועל כן הנהגתם בענייני הממון נחשבה למעלה.

וזהו שאמרו, שאילו היה בדור שהגדולים מוותרים ממנו ומפזרים ממון עצמם לאחרים, הרי שימניעת הגזל לא היתה נחשבת לכלום, דדווקא ברא דבר עבירה לידו יכול הוא להיחשב כמצוה. ורק בדורו, שהיו חומסים וגזלים, אז הנמנע מגזל היה נחשב לצדיק, כי מעלה עליו הכתוב כאילו עשה מצוה. (ח"א כב)

דברי תענוגים

מאת רבינו בנימין וואלף בן רבינו יואל זצ"ל רייכלס אב"ד שאפי, חותנו של רבינו הילל הזקן זצ"ל אב"ד אייבשיץ

גם בניו של נח היו צדיקים

ונח מצא חן בעיני ה', אלה תולדות נח וגו'. עונשים באותו זמן ולא היו צריכים להגין עליהם.

ונראה לבאר שזו גם כוונת המדרש הנעלם, "אף הם היו צדיקים", ונח ניצל בזכותם. "ומנא לך", דילמא איפכא, שהם ניצלו בזכותו. ותייך, "כיון שנכנסו לתיבה ראו בצער עולם ונצטערו, ומנעו עצמם מפו"ר". ולכאורה, מדוע נמנעו. הרי עדיין לא היו להם בנים. ועל כרחך צריך לומר, שהם לא היו בני חיובא. וכמו שדרשו עוד (מדרש שו"ט, א; הובא ברש"י לעיל ה, לב), יהיה נח בן חמש מאות שנה וילד נח וגו', "כבש הקב"ה מעיינו שלא יוליד, שלא יהיה לו בן של מאה שנה בדור המבול ויאבד עמהם, לפי שבי"ד של מעלה אין עונשין אלא מן מאה שנה ואילך", היינו באותן הדורות, לפני מתן תורה. וכיון שלא היו בני עונשין, אין לומר שהם ניצלו בזכותו, אלא שהוא הוצרך לצירוף זכותם כדי להינצל.

והנה לכאורה, גם נח עדיין לא קיים פו"ר, שהרי לא היתה לו בת, ומדוע היה עליו להימנע בהיותו בתיבה. אלא שעכ"פ אינו מצוה במצות פו"ר, ולא שייכא לגביו אלא המצוה של ילא תהוה בראה לשבת יצרה, ואם יש לו בן אחד כבר קיים מצוה זו. וזהו שסיים המדרש נעלם, שכשיצאו מהתיבה אמר לו הקב"ה, "לא תהוה בראתי עולמי". ודוק היטב, וקל להבין.

איתא במדרש הנעלם (זוהר חדש, פ"ר נח), ולמה פתח קרא בתולדותיו תחילה, כדי להראות לעולם, כמו שהוא היה צדיק אף הם היו צדיקים, וראויין להתיישב העולם מהם. ומנא לך, תא חזי, כיון שנכנסו לתיבה ראו בצער עולם ונצטערו ומנעו עצמם מפריה ורביה. ואעפ"י שיצאו, כמו כן [שביקשו למעט בפ"ר]. עד שראה הקב"ה מעשיהם ואמר, לא תהו בראתי עולמי, ואתם פרו ורבו וכו', באותה שעה ברכם, שנאמר (להלן ט, א) ויברך אלקים את נח ואת בניו וגו', עכ"ל.

ובענין בניו של נח מצינו גם בבראשית רבה (כט, ה), 'ונח מצא חן בעיני ה'', באחו זכות, בזכות תולדותיו. וביארו המפרשים, שכוונת המדרש לדרוש את סמיכות הפסוקים והפרשיות, 'ונח מצא חן בעיני ה'', אלה תולדות נח, שנח ניצל בשביל בניו, שהיו צדיקים גמורים [- וגם חס באותה שעה צדיק היה]. ואע"פ שהוא עצמו היה 'צדיק תמים', הוצרך גם לזכות בניו עם זכות עצמו, כדי שלא ייתפס בעון הדור.

והנה בפירוש יפה תואר הקשה, מנין שנח ניצל בזכות תולדותיו, דילמא איפכא הוי, שבניו לא היו צדיקים, וניצלו בזכותו. ותייך, דהם לא היו בני

דברי ברכה

מזל טוב לצאצאי רבינו הגה"ק זצ"ל

הרה"ח ברוך שטיינמץ הי"ו (בן הרה"ח יהודא ארי' ז"ל ותבדלחט"א מרת ר. שטיינמץ) לרגל נישואי הנכדה-הבת הכלה תחי' עב"ג החתן חיים מאיר נ"ו ב"ר משה יואב אדלר הי"ו הרה"ח יעקב הניג הי"ו ולחתנו הרה"ג דוד הכהן רוזנפלד שליט"א ולבנו הרב יהודה לייב הכהן הי"ו [חתן הרב מנחם מענדיל הגר חדב"ר מן אדמו"ר מויזניץ שליט"א] לרגל הולדת הבן

יהי רצון שיזכו לרוות מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה לתפארת אבות, הם וכל משפחתם, ויתקיים בהם במהרה "בגלל אבות תושיע בנים ותביא גאולה לבני בניהם", אמן.

ל ע י ל ו י נ ש מ ת

נא להתפלל וללמוד לזכות הרה"ח יואל בן חוה גיטל הי"ו לרפואה שלימה במהרה בתוך שאר חולי ישראל

הרה"ח ירחמיאל ב"ר יוסף דב אונגר ז"ל נלב"ע ז' מרחשון תשפ"ג

הרה"ח חיים בהגה"צ בנימין זאב קרויס ז"ל נלב"ע ז' מרחשון תרע"ו

הרה"ח חיים צדוק ב"ר יעקב מרדכי שחר ז"ל נלב"ע ו' מרחשון תשס"ו

ת נ צ ב " ה

"עיקר כיבוד אב ואם לעשות רצון אבינו שבשמים כי זה נחשב לאבות כאילו המה עושים, והעיקר לקבוע עתים בכל יום ויום לתורה..." (שם)

"...מי שזכה להיות לו בנים וחתנים צדיקים וכו' המעשים שלהם יהיו לו למשען בעולם הבא וכו' ואין לנו חסד גדול מזה..." (קודש הילולים בהקדמה)

